

Detalj s izložbe Marijana Vejvode »Eko-muzej«

gađa neke duboke i vrlo prisutne potrebe suvremenog čovjeka.

Posjetilac »Vejvodinih lokaliteta« našao bi se sudionikom u životu jedne drukčije zajednice – samodostatne, okrenute svojim prirodnim resursima i kroz povijest baštinjenim umijećima i znanjima (s mogućnošću njihovog nadrađivanja, naravno). Učeći od lokalnih zanatlija, npr., osobno bi se oprobavao u savladavanju određenih tradicionalnih vještina. Još i prije nego je nastao, ovaj »muzej« planira kako bi posjetilaca aktivirao pri svojoj vlastitoj izgradnji! Tako će postupno narastati kroz prislan međusoban odnos posjetilaca, lokalnog stanovništva i prirodne okoline koja ih okružuje.

Naslijeđeno kulturno dobro shvaćeno je, na ovaj način, kao gospodarska vrijednost, a ujedno mu je produžen i životni vijek. Naime, uza sav naizgled utopijski svoj sjaj, ovaj projekt ima i vlastitu ekonomsku računicu, baziranu na posebnoj vrsti – u svijetu vrlo traženog – turizmu.

Za razliku od tradicionalnih muzeja koji nude segmentirana znanja i iskustva, ovakav model ponudio je jednu novu KVALITETU ŽIVLJENJA. »Sudjelovanje« nasuprot »promatranju«.

Sudjelovanje u jednom cjelovitom i sagledivom egzistencijalnom procesu u prirodnoj sredini, sudjelovanje kao aktivna nadopuna energije ispražnjenih svakodnevnim radom.

Sudjelovanje, u kojem se praksom i razgovorom, na direktniji način osvješćuju i nadilaze vrijednosti zatečenog i stečenog znanja i iskustva.

Na koji sad način, nakon ovoga, misliti o vlastitom muzeju, onom u kojem radimo – njegovoj uključenosti u život? Odgovor na ovo pitanje vjerojatno bi doveo u naše ustanove i ovu – »Vejvodinu« – publiku.

● Obilježavanje Dana muzeja u Virovitici 1987. godine

Silvija Jančevski
Centar kulture r. j. Gradski muzej,
Virovitica

Primljeno: 11. 12. 1987.

Kadrovskim jačanjem Gradskog muzeja u Virovitici i u skladu s širenjem vidokruga muzejskih djelatnosti posljednjih godina u sklopu Centra kulture više se posvećuje pažnja i Međunarodnom danu muzeja.

Tako je u lokalnom **Virovitičkom listu** objavljen općenit članak o muzejima. Naime, taj nam je dan bio povodom za izlaganje o postanku muzeja, njegovoj evoluciji tijekom stoljeća, kao i o zasluženom mjestu koje danas imade u društvu s naglašenom znanstveno-istraživačkom, kulturnom i pedagoškom ulogom.

Prikazan je kratak pregled od grčkog **museiona**, prebivališta muza u staroj Grčkoj, srednjeg vijeka, kada se sakupljanje rariteta ograničuje na predmete sakralnog karaktera. U renesansnom razdoblju buđenjem duhovnih vrijednosti budi se i zanimanje za muzejsku djelatnost, a osniva se i prvi muzej – Kapitolski muzej. Nova koncepcija muzeja, koja se protivi ukusu sakupljača, kao jedinim kriteriju u izboru predmeta, kolekcijama radi zabave, javlja se u 19. st., a osobito je vezana uz pokret i ideje francuske buržoaske revolucije.

Na radio-stanici Virovitica u emisiji **Kultura četvrtkom** emitirana je emisija s temom o Međunarodnom danu muzeja. Nakon uvodnog, općenitog dijela rukovodioca radne jedinice Gradski muzej, pojedini kustosi (povjesničar, etnolog, povjesničar umjetnosti i arheolog) izvještavali su o svojoj djelat-

nosti, te planovima do kraja godine. U kolaž-emisiju radio-stanice Virovitica vikendom, osim uobičajenih raznovrsnih nagradnih pitanja, u dogovoru s voditeljem emisije, uvrstili smo i pitanja vezana uz virovitički Gradski muzej. Odgovore su slušaoci mogli javljati direktno telefonom u emisiju, a točni su odgovori bili nagrađeni ispunjavanjem »glazbene želje« slušalaca. Na osnovu prethodnih razgovora i dogovora kustosa arheologa s pedagogima osnovne škole i Centrom za odgoj i usmjereno obrazovanje na Dan muzeja razaslati su upitnici-pristupnice za arheološku grupu učenicima sedmih i osmih razreda osnovne škole i prvom razredu kulturološkog smjera Srednjoškolskog centra. Zbog zainteresiranosti učenika, arheološka grupa pri Muzeju odmah je započela s radom.

Ne moramo posebno napominjati da je razgledanje stalnog postava Muzeja bilo cijeli dan besplatno za posjetioce, a prigodna izložba nije mogla biti postavljena, jer je izložbeni prostor bio upravo u pripremanju za izložbu dječjih crteža za Dan mladosti.

● Prijedlog za fleksibilniji odnos prema radnom vremenu kustosa

Durđa Knežević,
Muzej revolucije naroda Hrvatske,
Zagreb

Primljeno: 21.8.1987.

S obzirom na **beziznimne** pozitivne primjere fleksibilnog tretmana radnog vremena u svim ustanovama muzejskog i srodnih tipova (arhivi, instituti, biblioteke i sl.) na području Zagreba i Hrvatske (o jugoslavenskom i svjetskom primjeru da i ne govorimo), smatramo potrebnim elaborirati zbog čega je ta problematika ponegdje (MRNH u Zagrebu, primjerice) postavljena na birokratski a ne na funkcionalnoj osnovi te je stoga destimulirajuća i kontraproduktivna.

Ponajprije je evidentno – na osnovu sistematizacije radnih mjesta kustosa – da se dio poslova **ne može** obavljati u prostorijama muzeja jer su svojim karakterom znanstveno-istraživački, kreativni, i organizacijski te pretpostavljaju korištenje ostalih znanstvenih institucija, biblioteka, arhiva, odnosno uspostavljanje radnih kontakata s drugim radnim organizacijama i pojedincima. Takvi se oblici rada, ukoliko uznašojmo na njihovim kvalitativnim efektima, **ne mogu** ograničiti vremenskim kriterijima u čvrsto utvrđene okvire. Ukoliko se to ipak učini, bitno se promašuje – da ne kažemo degradira –

karakter struke. Riječ je ukratko o svojevrsnom mentalnom nasilju (Prokrustova postelja!). Pritom mislimo na slijedeće poslove: *

- pojedine faze prikupljanja građe i njene stručne obrade;
- pisanje stručno-znanstvenih i stručno-popularnih tekstova iz djelokruga rada;
- istraživačka faza u pripremi stalnog postava ili povremene tematske izložbe;
- održavanje javnih predavanja izvan Muzeja;
- održavanje stručno-znanstvenih veza sa srodnim ustanovama i pojedinim stručnjacima u zemlji i inozemstvu radi razvijanja i razmjene stručnih i znanstvenih iskustava za potrebe rada i razvoja Muzeja;
- sudjelovanje u radu komisije za vrednovanje i kategorizaciju građe i provođenje propisa ONO i DSZ koji se odnose na muzej;
- sudjelovanje na znanstvenim skupovima u informativne svrhe ili aktivno sudjelovanje (referati, koreferati i sl.) za potrebe muzeja;
- praćenje stručne literature;
- istraživanje i obrađivanje pojedine teme iz povijesti radničkog pokreta i NOB-e i socijalističke revolucije;
- evidentiranje materijala spomeničke vrijednosti koji je u društvenom ili privatnom posjedu, a značajan je za djelokrug rada;
- izrada stručno-znanstvenih studija, elaborata, preporuka, prijedloga, planova i sl. za potrebe rada i razvoja Muzeja i muzejske struke;
- analiza uz grafičku prezentaciju;
- pismene recenzije;
- sastavljanje znanstvenih programa, elaborata i izvještaja;
- održavanje, izmjena i upotpunjavanje postava memorijalnih muzeja i
- propaganda (konvencionalna i nekonvencionalna).

Ovaj popis uvjerljivo razotkriva da u načelu kustos radi cijeli dan! Kao negativan primjer zamislimo samo nelogičnost da obradi znanstvenog zadatka pridemo u npr. 13 sati i ne završimo ga do 15 sati, kada završavamo radno vrijeme. Svedeni na činovnike, vrlo vjerojatno ćemo i postupiti kao činovnici – zatvoriti knjigu! Kvaliteta takvog znanstvenog rada ravna je nuli. Samo u površnom razmišljanju zvuči elitistički da je dužnost kulturnom djelatniku sudjelovati u kulturnim zbivanjima i pratiti ih jer će ih samo tako moći uklopiti u svoj uže određeni posao. Osobito se pritom misli na muzealce kojima čak

i zakon određuje da se brinu o kulturnoj baštini, čuvaju je i **osvješćuju** svoj odnos prema njoj. Sve to ne stane u vremenski okov od 7 do 15 sati. Osobito ne od sedam ujutro. Evo i zašto. Dosadno je već ponavljati da visoko industrijalizirane zemlje Evrope i svijeta (u čemu vidno mjesto ima čak i SSSR usprkos našim krivim predodžbama) imaju radno vrijeme od 9 do 17 sati. I istraživanja medicine rada pokazala su da je kvaliteta ljudske aktivnosti na nuli izjutra u 4 sata i vrlo se sporo penje da bi se najveći napon aktivnosti pokazao tek oko 14 do 16 sati.

To što su u nas još rijetki takvi primjeri dokaz je samo da smo još ispod evropskog nivoa, dakle nerazvijeni, te nam je još nužna paralelna ekonomija (što ranije s posla i »fuš« kod kuće). Osobito ovo treba promatrati u odnosu između muzejske djelatnosti i kulturne djelatnosti uopće s podsjećanjem da se kulturni sadržaji ne konzumiraju i rijetko proizvode ujutro. I napokon, ako nam organizacija posla imanentno procesu rada ne nalaže ovakve vremenske okvire (koji su i sami kao takvi sporni), zašto mazohistički pristajemo na njih. Valjda da se »približimo« radničkoj klasi, a to su floskule i jeftina demagogija. (Vidjeti o tom »približavanju« radničkoj klasi u eksperimentu s reformom školstva i njezinom krajnjem rezultatu).

S obzirom da smo do sada nastojali pokazati u čemu se sastoji taj birokratski (negativni) pristup, pokušat ćemo nadalje utvrditi neke odrednice za funkcionalno sagledavanje kustoskog rada. Temeljno pitanje (i jedino relevantno) jest: na kojim načelima ustanoviti rad kustosa s obzirom na funkcionalnost? Odgovor je vrlo egzaktn. **Rad svakog pojedinog kustosa određen je godišnjim programom rada koji se bazira na preciznoj satnici. Prihvatanje programa implicira i utrošak toga godišnjeg broja sati. Ako dakle kustos ispuni svoj radni program, onda je on i radio toliko sati.** Kada je taj posao urađen, gdje i kojim sredstvima – pitanje je preferencije (svakog kustosa ponaosob), radne okoline i vremena – muzej, biblioteka, kuća odnosno jutro, dan, noć – i naravno osobito bioritma. Primjeri institucija koje rade na tim načelima (IHRP, Arhiv Hrvatske, Muzejski prostor i drugi) svojim radnim rezultatima dokazuju ispravnost takvog pristupa. Sigurno je naime da takav funkcionalni pristup daje mnogo bolje rezultate u radnom procesu i rezultatima rada (vidi gore navedene primjere) jer je stimulativan, potiče na kreaciju i daje potrebnu dozu entuzijazma i osobnog osjećaja odgovornosti prema radu a ne birokratski nametnute odgovornosti.

Što se tiče kontrole rada prema programima (a ne prema satu!), bilo bi primjerenije da se redovito svaka tri mjeseca daju pismeni izvještaji o radu (na osnovu programa) i dakako godišnji izvještaji, da se programi pišu precizno i egzaktno bez kondicionala i »vjerojatnog futura«, te da se uvede i praksa neprihvatanja izvještaja ukoliko ne zadovoljava navedene kriterije.

Međutim, potrebno je ipak utvrditi vremensko jezgro u kojem će se odvijati onaj dio rada koji se mora i može odvijati jedino u Muzeju (poslovi vezani uz korištenje prostorija Muzeja: depo, čitaonica, izložbeni prostori, radionice, foto-laboratorij, rad sa strankama). Najbolje je poslužiti se iskustvima drugih sličnih institucija, gdje je za okvirni početak uzeto vrijeme dolaska u ustanovu cca 8³⁰ s tim da gornja granica nije omeđena; iskustva drugih govore o najnižoj granici oko 14³⁰ – gornjeg limita, kako rekosmo, **nema**. Nadalje, svakako treba ukloniti pojedine loše navike, koje su praktički institucionalizirane, kao što je tzv. »prva jutarnja kava« (od 7 do 9)!?, legalni odlasci frizerima, na »plac« i slično. No, čovjek se, u krajnjoj liniji, ponaša onako kako mu je zadat društveni okvir, tj. ako je na njemu izvršen birokratski zahvat (lobotomija), onda će se on, prije ili kasnije, početi ponašati u skladu s nametnutim okvirom.

ABSTRACT

Proposal for a more flexible workday of museum curators Durda Knežević

The author outlines positive examples of a flexible treatment of workdays in museums, archives, institutes, libraries and similar institutions. A part of the curator's job can not be performed in the museum since he has to cooperate with other institutions, or contact with various organizations and individual specialists. Furtheron, curators should participate in cultural events, so it is evident that their entire work can not terminate within the limits of a 7 p. m. to 3 a. m. workday. The author thus argues for a flexible workday for curators since their task is defined by an annual program and is evaluated according to the results, not hours of work.

* Prema sistematizaciji MRNH, ali se može u cjelini odnositi i na bilo koji drugi muzej.